

Krev dokumentasjon på klauvhelsa

Unngå livdyrkjøp eller krev grundig dokumentasjon på sunne klauver hvis du kjøper inn dyr. Still også strenge krav til besøkende i besetningen, for å redusere risikoen for innslepp av smitte.

Åse Margrethe Sogstad
Spesialrådgiver klauv-, kalve-,
og ungdyrhelse TINE Rådgiving

Digital dermatitt sprer seg

Digital dermatitt (DD) har spredt seg til nær alle land med industrialisert mjølkeproduksjon etter at sykdommen først ble oppdaget i Italia i 1974. I Norge er fortsatt de fleste besetningene fri for sykdommen, men antallet smittede besetninger er dessverre økende. I dag har 264 norske mjølkebesetninger ett eller flere dyr som står registrert med digital dermatitt i Kukontrollen, men det reelle tallet er nok langt høyere. Det er høyere risiko for at sykdommen etablerer seg i løsdrift enn i båsføs.

Kan være vanskelig å bli kvitt

Digital dermatitt gir typisk jordbærliknende sår i og rundt klauvspalten. Sårene er små i starten, men dersom det ikke settes inn *tidlige tiltak*, vil sykdommen etablere seg i besetningen og gi smerte og halthet hos kyrne, og nedsatt produksjon.

Sykdommen har en dynamisk oppreden, med en akutt fase som

Det er viktig å reingjøre klauvene før inspeksjon, ellers ser man ingenting!

gir de typiske sirkulære og ofte velavgrensede, jordbærliknende sårene i og rundt klauvspalten. Denne fasen kan gå over i en helende fase med skorpe (kan selvhale), eller blir kronisk og innta en vorteaktig form. Fotbad vil forsinke/forhindre overgang fra frisk til akutt fase og lokalbehandling vil framskynde overgang fra akutt til helende fase. Hvor lett det er for bakteriene å etablere seg, er avhengig av graden av eksponering av klauvene for *gjødelse og urin*. Sykdommen er vanskelig å bli helt kvitt dersom den har etablert seg skikkelig.

Sett inn tiltak så tidlig som mulig

- Ikke selge dyr fra besetninger med digital dermatitt. Salg av dyr fra andre dyregrupper enn den med diagnosen vurderes av veterinær i hvert enkelt tilfelle (for eksempler kalver i kalvehytter ute).
- Følg tiltaksplanen som er utarbeidet av veterinær.
- Når digital dermatitt ikke er avdekket på to kontroller av alle dyr over en periode på minst seks måneder, kan det vurderes å gjenoppta salg.
- Bare dyr med reine klauver og ingen hudbetennelse vurderes for salg.
- Undersøke klauvspalten på alle dyr og rapporter funn til Kukontrollen. Klauvene må være reine og undersøkelsen foretatt av veterinær eller klauvskjærer (helst sertifisert).
- Klauvene bør bli vasket før salg og kyrne bør gå gjennom fotbad før de går på kjøretøyet. Likeledes bør det settes inn fotbad i mottaksbesetning i forbindelse med innsett av nye dyr.
- Foreta rutinemessig klauvskjæring av alle kyr og kviger over 18 måneder for å avdekke DD så tidlig som mulig.
- Til kjøper: Ikke kjøp dyr med ukjent status.

Typisk tilfelle av digital dermatitt.
Foto: Bondevennen.

Ekspertene har samarbeidet om en strategi

Ekspertene fra flere land har samarbeidet om en fempunkts kontrollplan for å forebygge sykdommen. Denne planen er nå oversatt og tilpasset norske forhold og kan leses på nettsiden: <http://storfehelse.no/klauv/klauvtildelser>

Punkt 1 omhandler tiltak for å hindre at smitten kommer inn i besetningen. Selv i besetninger som allerede har smitten, bør man være varsom, da man i utlandet har sett at det finnes ulike typer av bakterien med ulik aggressivitet.

- Krev dokumentasjon på klauvhelsa i besetningen det kjøpes fra (buskapsattest) og på individene (individattest) som kjøpes. Det bør ikke selges dyr fra besetninger med DD. Dyr som selges bør ha en helt rein klauvspalte fri for enhver form for hudbetennelse (interdigital dermatitt/ID og digital dermatitt/DD). Besetninger uten dokumentasjon på klauvhelsa bør betraktes som positive for DD.
- Innkjøpte voksne dyr bør gå gjennom fotbad før de tas inn i fjøset, sett de gjerne i isolat noen uker dersom det er praktisk mulig. Voksne dyr i kjøperbesetning kan med fordel gå gjennom fotbad en periode etter innføring av nye dyr.

ved innkjøp av dyr

- Selgerbesetninger bør ha en klauvboks lett tilgjengelig i fjøset slik at dyr som selges kan inspiseres av veterinær før salg.
- Det anbefales ikke å kjøpe dyr fra dyregrupper der det er påvist dyr med DD. Risikoen for smitte ved innkjøp av dyr fra andre separate dyregrupper i besetningen vurderes av veterinær i hvert enkelt tilfelle. Klauvspalten og hudområdene rundt bør uansett inspiseres på enkeltdyret som selges.
- Det bør dessuten stilles strenge krav til alle som ferdes mellom fjøs, for å redusere risikoen for smittespredning via besøkenes tøy, sko og utstyr (for eksempel grundig vask med påfølgende desinfeksjon av klauvboks).
- Å ta brukt utstyr fra utlandet inn i fjøset (brukte roboter, klauvskjæringsutstyr o.l.) innebærer stor smitterisiko. Forskrift for bekjempelse av dyresjukdommer krever veterinærattest på vask og desinfeksjon med godkjent desinfeksjonsmiddel av utstyr som tas inn til Norge.

Punkt 2 tar for seg smittevern i den enkelte besetningen.

- Hygieniske tiltak
- Tiltak for å redusere ståtid i det fuktige og møkkete gangarealet i løsdriftfjøs
- Mest mulig separate dyregrupper og eget utstyr til de ulike dyregruppene.
- Regelmessig kontroll gjør at sykdom raskere oppdages og behandles, noe som reduserer smittepresset.

Punkt 3 Tilfeller skal oppdages og behandles så tidlig som mulig.

- Det anbefales bandasje med salisylsyre-pulver eller gel i fire til fem dager. Husk å sikre avtaking av bandasjen ellers kan den ødelegge beinet!
- Deretter anbefales, om nødvendig eller som alternativ til fotbad der det er vanskelig å få til, etterbehandling som bonden kan gjøre selv, med middel med dokumentert effekt (for eksempel spray fra Digiderm/Nessemaskin eller In-

tracare/mineralexpressen), kobbersulfatspray eller liknende etter anbefalingene.

- Ny sjekk, helst av alle kyr og kviger i klauvboks etter to til tre måneder, eventuelt med behandling av nye tilfeller
- Fotbad settes inn for å hindre nye tilfeller. Midler med dokumentert effekt er Intra Hoof Fit Bad, Digiderm og kobbersulfat (sistnevnte er spesialavfall dersom konsentrasjonen er over fire prosent)
- Klauvskjæring utført av sertifisert klauvskjærer minst to ganger i året. I besetninger med digital dermatitt bør dyra kontrolleres minst dobbelt så ofte, for å kunne oppdage og behandle nye tilfeller og også avdekke kyr med digital dermatitt som ikke lar seg behandle.
- Alle tilfeller registreres via klauvskjærers håndholdte terminaler eller via Helsekort klauv og manuell registrering på nettsiden medlem.tine.no Det er viktig at også veterinærer benytter de spesifikke klauv-kodene som finnes på de nyere helsekortene. Alle de nordiske landene registrerer nå via det samme systemet til nasjonale databaser.

Punkt 4 innebærer vask og desinfeksjon av klauvene, først og fremst som forebyggende tiltak.

- Skiftes minst for hver 200. gjennomgang
- Følge bruksanvisningen nøye, spesielt gjelder dette midler som er etsende i for høye konsentrasjoner
- Sprutende vaskesystemer med påfølgende såpe/desinfeksjonsmiddel har vist seg å kunne gi færre tilfeller med digital dermatitt, men det er i de fleste tilfeller ikke fullgodt som eneste tiltak. Desinfeksjonsmiddelet virker dårligere jo mer møkkete klauvene og huden rundt er.

Punkt 5 Sett kort- og langsiktige mål for forekomst.

- «Lukk» besetningen eller bli mer kritisk til hvilke dyr man tar inn i fjøset.
- Hygieniske tiltak.
- Fotbad.

Bandasjering etter behandling av DD. HUSK å ikke la bandasjen sitte mer enn 4-5 dager, det kan gjøre vondt mye verre.

Interdigital dermatitt (ID) er en mildere og mindre smittsom hudbetennelse i klauvspalten. Det anbefales ikke å selge dyr med interdigital dermatitt da disse også kan bære smitte med seg. Foto: Ole C Kjenstad.

- Regelmessig klauvskjæring, registrering av sykdom og behandling.
- Mer langsiktige tiltak kan være ombygging av fjøset eller å avle på dyr som er mindre utsatt for DD.
- Evaluer om tiltakene har ført til det målet som er satt på kort og lang sikt og eventuelt justere tiltakene i samråd med veterinær og klauvskjærer.